

İdare - Müteahhit - Mühendis İlişkileri

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Cevapları :

Soru 1 — İnşaat firmalarının mali kriz içinde bulunduğu belirtilmektedir. Bunun sebepleri arasında, istikrarlı iş arzının mevcut olmadığı akla geliyor. Buna karşı uygulamakta olduğunuz ve uygulamayı düşündüğünüz tedbirleri açıklar mısınız?

Cevap 1 — DSİ Genel Müdürlüğü yönünden, İnşaat Firmalarının kriz içinde bulunması sebebi, istikrarlı iş arzının mevcut olmadığı değildir.

Zira her yıl ve bütün sene boyunca çeşitli ve devamlı yeni işler ihaleye konulmaktadır. İhalelere bazan iki ve üç müteahhidin iştiraki ve bazan ihalenin, talep yokluğundan tekrarı, bu hususu ifade eder karakterdedir.

Bu mes'elenin düşünülebilecek sebebi, yatırımların ihale yolu ile yapılmasını mümkün kılacak müteahhit sermayesinin yeteri mertebede mevcut olmamasıdır. İş çok, sermaye az ortamı içerisinde firmalar esasen işin başında, sermayeleri yönünden, altından kalkılması zor bir takım mükellefiyetlere girmektedirler. Sermaye piyasasını niçin teşekkül edemediği ayrı bir konudur. Bugün ortalama % 20 faizle sermaye temin edilip iş taahhüt edilmektedir ki, bunun salım yol olmadığı meydandadır.

İnşaat müteahhitlerinin mali kriz içinde oldukları bir vakıadır. Bu halin sebepleri arasında istikrarsız iş arzının fiilen önemli bir yer işgal ettiği inancında değiliz.

Soru 2 — İnşaat Müteahhitleri Birliği, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen stratejik tedbirlerin uygulanmadığını belirtmektedir. (T. M. H. Şubat 1965, Sayı : 119) Meselâ 2490 sayılı kanunun tadili, bunlardan biridir. Uygulanmayış nedenlerini Genel Müdürlüğünüz açısından açıklar mısınız?

Cevap 2 — Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen, stratejik tedbirlerin (Meselâ 2490 sayılı

kanunun tadili gibi) tamamen uygulanmamasından, DSİ ve onun müteahhitleri zarar görmüş değildir. 6200 sayılı kanunun hükümleri ile DSİ mevzuatı, hâdisatın getirdiği müşkülâtı karşılayacak şekildedir. Tedbirlerin genel olarak hangi oranda uygulandığı DSİ'ce bilinmemekle beraber, bu tedbirlerden, DSİ'nin yerine getirmesi icabedenler üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bu cümleden olmak üzere :

— Etüd ve proje hizmetlerinin, serbest teknik büro ve firmalara imkân nisbetinde yaptırılmasına başlandığı,

— Tatbikat projeleri ile ihale yapılması safhasına gelinememekle beraber, mukavele projelerinin imkân dahilinde güvenilir kat'i projelerle yapılmasına başlandığı,

— İdari personelin azaltılmasına bile sabit bırakılmasına çalışıldığı, buna mukabil teknik personel imkânlarının arttırılmasına çalışıldığı.

— İhale usulü ve evrakının, müteahhit - idare münasebetini daha iyiye götürecektir şekilde yenilenmesi üzerinde çalışıldığı, zekredilebilir.

Beş Yıllık Plânda öngörülen tedbirlerin tamamının ilk iki yılda uygulanması, esasen gayrı mümkün bulunduğundan, bu yolda yapılan çalışmalar olumlu karşılanması konusunda bulunduğumuzdan, uygulanamayış nedenleri üzerinde söz edilmemiştir.

Bununla beraber, söz konusu tedbirlerin hızlandırılması üzerinde çalışılması lazımdır.

Soru 3 — Şantiyelerde tam teşekküllü kontrollük ve şantiye sefliği müesseseleri kurulamamakta ve meselâ büyük inşaat işleri yetersiz elemanların sorumluluğuna tevdi edilmektedir. Bu durumun inşaat sektöründeki mali ve teknik gelişmeleri

önlemesine karşı Genel Müdürlüğünüzün görüş ve tedbirleri nelerdir?

Cevap 3 — İdare yönünden, kontrol teşkilâtının yeterli kılınması üzerinde hassasiyetle durulması icabeden bir meseledir. DSİ teşkilâtı, konuyu daha ziyade iş üzerinde eğitimi ile ve mühendis yardımcısı sınıfının yapması lazım gelen işleri mühendise gördürmemekle ilgili görmektedir. Buna paralel olarak, küçük parçalar halinde ihale yapılmaması bu suretle iş adedinin azaltılması, hizmetle ilgili işlerin standart hale getirilmesi gibi konular üzerinde de durulmaktadır. Ayrıca, büyük işlerimizde müşavir mühendis istihdamı da takip edilen usullerdendir.

İdarenin durumuna karşılık, müteahhit yönünden, şantiye teknik elemanlarının yeteri adet ve seviyede olması, zorunlu bir husus olmasına rağmen, bugün için durum tatminkâr olmaktan uzaktır. İlk tedbir olarak DSİ, müteahhidin devamlı olarak şantiyede kalan teknik personeli için yapılan masrafları ayrıca müteahhide ödemeyi ve bu suretle lüzumlu personelin müteahhitlerce yeterli seviyede sağlanmasının ortamını yaratmayı uygun görmektedir.

Soru 4 — Memleketimizde, inşaat müteahhitliğinde, kazanç ve zarar müessesesi, adeta bir şans manzarası göstermektedir. Sabit fiatla alınan bir işten zarar etmenin talih eseri karşısında, Genel Müdürlüğünüz bunu bir asgarî kazanç garantisi sağlayan prensiplere bağlamak için nasıl bir görüşe sahiptir. Mevcut sistemin sizce mahzurlarını açıklar mısınız?

Cevap 4 — Sermaye piyasasının kıt, değişken ve pahalı, malzeme piyasasının çok değişken ve fiat bakımından istikrarsız olduğu, ilâveten ihâleden sonra yapılan proje ve muhteva değişiklikleri, iş yeri teslimindeki gecikmeler nazara alındığı takdirde, hakikaten, sabit

fiatla alınan işlerde hesap tutturmanın büyük müşkülâtını inkâr etmeye imkân yoktur. Bununla beraber, müteahvil fiat esasına göre, iş ihale etmenin müşkülâtı meydanda ve meseleye sureti hal getirip getiremeyeceği de caisualdır.

Bu itibarla, konu ile ilgili olarak, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, aşağıdaki tedbirlerin alınmasını, konuya çare aramanın yaklaşım yolu olarak mütalâa etmektedir.

— Ana inşaat malzemesi ile işçi ücretlerini fiat farkına tâbi tutmak,

— Verilen fiat teklifini veya yapılan tenzilatı, mikdarın muayyen nisbette artması ve eksilmesi halinde muteber addetmek, bu nisbet haricinde kalan mikdarlar için fiat hususunda yeniden anlaşmaya varılması lüzumunu kabul etmek.

Müteahhitlerin ihaleden evvel yapmış oldukları tenzilat hesaplarını bozucu mahiyette olan diğer sebeplerin de önlenmesi suretiyle, yukarıda açıklanan tedbirler, bu konuda tetkike değer bazı düşüncelerdir.

Soru 5 — Kesin projeleri hazırlanmadan yapılan ihalelerde Genel Müdürlüğünüzün ne gibi sakıncalar gördüğünü açıklar mısınız? Mahzurları ne gibi tedbirlerle giderilebileceğini düşünüyorsunuz?

Cevap 5 — Kesin projeler, hatta tatbikat projeleri elde olmadan ihale yapmanın, işyeri teslim edememek gibi, iş çeşidinin tamamen değişmesi gibi müteahhidi, işi yapmak hususunda evvelce düşündüğü tedbirleri gayrikabili tatbik hale getiren ve iş için lüzumlu görüp aldığı makina ve teçhizatı kullanamaz hale getiren bir durum ortaya çıkarması ve bunun çeşitli mahzurları bellidir. Bu itibarla, akidden sonra ana unsurlarla değişiklik olmamasını temin eden vasıfta projelerle ihale yapılması zorunluğu vardır.

Bu halin ideali, tatbikat projeleri ihale yapmaktır. Ancak, bugünkü proje donelerinin toplanma sür'ati, iş hacmi ve teknik personel imkânları ile bir idealin elde edilmesine imkân

olmayacağı her türlü izahtan varestedir. Bu sebeple, DSİ, akti müteakip ana unsurları ve keşfe esas olan ku-başı ve inşaat sistemi, ehemmiyetli değişikliğe uğramıyacak projelerle (Kat'i proje) ihale yapılmasında bir sakınca görmemektedir. Malumdur ki, kat'i proje, plânlama esasları dahilinde, kat'i proje donelerine göre yapının, teknik hesaplar da dahil olmak üzere -ince detaylar hariç- her türlü ölçüsünü, şeklini ve yapı malzemesini tesbit eder. Bununla beraber, böylece tarif edilen kat'i proje aplikasyon neticesinde hazırlanmayıp, 1/2000 veya 1/5000 ölçekli plânkote veya haritalar üzerinden arazi bilgileri alınarak yapılmaktadır.

İhaleyi müteakip, bu kat'i proje, araziye applike edilerek tatbik projeleri yapılmakta ve inşaat, işbu tatbik projelerine göre vücuda getirilmektedir -temelden dolayı- zorunlu olan değişiklikler hariç-.

Bugün kat'i projelerin aplikasyon sırasında değişikliğe uğradığı bir vakıadır. Bu halin önlenmesi için, kat'i proje donelerinin hazırlanmasında daha titiz çalışılması, hazırlanan kat'i projenin, eksiltmeye konulmadan evvel ana hatları ile araziye applike edilerek, tatbik kabiliyetinin sıkı bir kontrole tabi tutulmasını temin yolunda ısrarla çalışılmaktadır.

Soru 6 — İstihkakların zamanında ödenmesini sağlamak bakımından kontrol teşkilâtından, ödeme yapılan vezne safhasına kadarki işlemlerde bir reorganizasyona ihtiyaç olduğu kanısında mısınız? Buna karşılık ne gibi bir sistem tavsiye edersiniz?

Cevap 6 — İstihkakların arzu edilen zamanda sür'atle ödenmesini teminen, ödemelerin, işin bağlı olduğu bütçe merkezlerinden yapılması düşünülmektedir. Böylece bir istihkakın hazırlanmasından, paranın, müteahhidin eline geçtiği zamana kadar geçen müddete önemli bir azalma temin edileceğine inanılmaktadır. Buna ilâveten muvakkat sütünasyonların hazırlanmasında, gerek müteahhitliğe ve gerekse İdareye düşen hizmetlerin günün gününe yapılması ve böylece sütünasyon hazırlama müddetinin asgâ-

riye indirilmesi üzerinde de hassasiyetle durulmaktadır.

Soru 7 — Müteahhitlik hizmetlerinin arzu edilen sonuçları verebilmesi için firmalara düşen vebibeler hakkındaki görüşlerinizi açıklar mısınız?

Cevap 7 — Müteahhitlik hizmetlerinin arzu edilen sonuçları verebilmesi, akid idarenin ve diğer Devlet Daire ve teşekküllerine düşen vebibeler yanında, şüphesiz firmalara düşen vebibeler de vardır.

Bu vebibelerin başlıcalarının;

1) İşin icabı olan makina gücüne, işe gerekli cıabit ve likid sermayeye sahip olarak ve işi iyi tetkik edip tekniğe uygun tenzilat hesabı yapmadan işe girmemek,

2) İşin icabı olan teknik personelin temin edilmesinde başarı göstermek,

3) Müteahhitliğin meydana getirdiği işle iftihar etmesinin ve bunun için yaptığı işlere ait fotoğraflarla teçiz edilmiş broşürlerle işlerini takdim etmesi, tabii bunun için kaliteli ve zamanında işi bitirmesi,

4) İşin yapılmasının müteahhitlikçe esas kabul edilmesi ve mukavele ihtilâflarının mahiyeti ne olursa olsun, işleri bitirip hakların alınması sebepleri ile işleri geciktirmemesinin temini,

5) Müteahhitlerin ihale sırasında verdikleri teçhizat, makina ve malî durum beyannameleri, iş beyannamelerinin tamamen hakikate uygun olarak samimi bir inançla doldurulan ve bunların İdarece değerlendirilmesinin, İdareye olduğu kadar kendilerine de yardımcı olduğuna inanmaları. İdarenin ancak bu beyanlarla 1 inci maddedeki asli unsurları değerlendirebileceğini bilmeleri, aksi hâdiselerde Müteahhitler Birliğinin bu gibi hallerde âzalarını uyarmaları ve bu konuda eğitici ve yönetici rol oynamaları,

6) İşin idaresini teknik usullerle yapmak hususunda modern bir iş idaresi zihniyeti, umumiyetle görülme-

(Devamı 31. Sayfada)